

Tehnika plavog zuba nema veze ni sa zubima ni s plavom bojom nego je sličnost u tome što je Modrozubi milom ili silom ujedinjavao danska plemena u jedno kraljevstvo, kao što i modrozuba tehnika ujedinjuje komunikacijske protokole u jedan standard. Tim nazivom odana je i počast davnome kralju za kojeg izvan skandinavskih zemalja danas zna malo tko osim jezičnih entuzijasta.

Osmislivši ime, tvorcima tehnike plavog zuba trebao je još i logo. U Skandinaviji se u vrijeme Modrozubog pisalo runskim pismom, odnosno futharkom, inačicom feničkog i grčkog alfabeta koji je posredstvom latinice doživio novi oblik i novu uporabu u Skandinaviji. Dva runska slova iskorištena su i za logo modrozube tehnike, i to inicijali Haralda Blåtanda: H B. Ta dva slova zapisana su slovima haglaz * „tuča“ (stariji futhark) i berkanan B „breza“, a logo modrozube tehnike predstavljaju ta dva slova spojena u ligaturu, kao što se činilo u starim pismima –

runskom, glagoljici i drugima. Postoje razne verzije runskog pisma pa je za logo plavog zuba bilo moguće odabrati one varijante slova koje su se najlakše mogle stopiti u dvoslov, dakle u simbol kakav je sada vidljiv na mobilnim uređajima premda se te varijante runa nisu rabile istodobno.

I naš se narod služi modrozubom tehnikom, ali je ljudi zovu kojekako, oponašajući engleski, najčešće /blutut/. Zahvaljujući Kardachu, tehnologija plavog zuba nazvana je zvučnim inventivnim imenom, koje se oslanja na povijest, kulturu i književnost, inače bismo dobili WPAN ili neku drugu nerazumljivu i neprilagodljivu kraticu, kao što smo imali ISDN, UMTS ili NTSC ili WPAN (*wireless personal area network*). Kardach je pokazao svoju inventivnost, sad mi moramo pokazati svoju, imati hrabrosti prilagoditi je i smisliti nešto bolje od „blutut“.

Marko Kovačić

MAGIČAR

Naš čitatelj, suradnik i član Jezikova povjerenstva za najbolju novu hrvatsku riječ prof. emeritus Igor Čatić pita nas što je bolje: magičar ili mađioničar.

Premda u Hrvatskoj postoji stoljetna tradicija i paradigma prema kojoj se grčke i latinske riječi prilagođavaju hrvatskom izgovoru i pravopisu, neki pojmovi često se ukorjenjuju u oblicima koji izlaze iz okvira te paradigme. Tradicijski se riječi proizišle iz antičkih jezika ne palataliziraju jer u tim jezicima nije bilo palatala, frikativa ni afrikata, no takvi fonemi i grafemi u svakodnevnici se pojavljuju pod utjecajem posredničkih jezika, na primjer, *ž* u riječi *žaluzina*, *nj* u *dunja* ili *č* u *čempres*.

Riječ γυρός doživljava promjene zbog francuskog posredovanja u riječi *žiroskop*, a zbog talijanskog u regionalizmu *dir*, iako rijetko poprima izgovor /jiros/ kad opisuje vrstu grčkog jela. Starogrčki prijedlog δία u nekim se riječima odrazio kao *da*: *đak*, *đavo*, *đakon*, *đakonija*. Osim Δ, u Đ je prešlo i Γ u riječima *andeo* i *evanđelje*. To su ostaci nekadašnjih prilagodbi koje su urodile oblicima *Aležandar* i *bažilišk*. Kod standardnih se oblika ipak, prema načelu analogije i dosljednosti, nastoji izbjeći palatala, pogotovo ako su oni rezultat neobaviještenosti ili komercijalizacije pa ako se u latinizmu *originalan* /g/ nije promijenilo, ne bi se trebalo palatalizirati ni u latinizmu *aborigine* > *Aboridžin, čak ni kada se nađe ispred *e* ili *i*. Od participa prezenta *detergens* latinskoga glagola *detergere* nastao je latinizam

detergent, što je u ljekarništvu sredstvo za čišćenje. U komercijalnom svijetu ta je riječ kao sredstvo za pranje rublja poprimila oblik *deterdžent*, u punom neskladu s domaćom tradicijom, o čemu je Ljudevit Jonke u Jeziku pisao još 1959.

Magi su u Mediji bili poseban razred svećenika kojima su pripisivane nadnaravne moći, kao što je tumačenje snova, a najpoznatija su tri maga ili mudraca koji su pohodili Isusa pri rođenju. Riječ μάγος počela se poistovjećivati s čarolijom pa je *magičar*

postao pučka vrsta čarobnjaka, čovjek koji je vradžbine umio rabiti za zabavljanje naroda. Glagol čarobirati može dijalektalno, kao i u srpskome, glasiti *mađijati*, čarolija je *mađija*, a magičar je *mađioničar*, no standardno gledano, i ovdje palatalizacija izlazi iz okvira navade i prakse te se prednost daje oblicima *mag* i *magičar*, koji su dosljedni, čiji je korijen bliži antičkome i koji su u skladu s tradicionalnom pretvorbom i prilagodbom.

Marko Kovačić

VINARICA, VINAR I VINARKA

itatelj Hrvoje Pavić iz Osijeka, profesor hrvatskoga jezika i povijesti, pita nas kako se naziva žena koja proizvodi i/ili prodaje vino – *vinarica* ili *vinarka*? On smatra da je pravilno *vinarka* kao naziv zanimanja, ali postoje i brojna mišljenja da bi naziv trebao biti *vinarica*.

Kada je riječ o nazivima zanimanja, Narodne novine br. 124. od 27. listopada 2008. donose Nacionalnu klasifikaciju zanimanja s nazivima u muškom i ženskom rodu¹ i u toj su klasifikaciji zabilježeni svi nazivi zanimanja za muškarce i žene. Riječ je zapravo o mocijskim parnjacima kojima imenujemo muškarce i žene obnašatelje pojedinih dužnosti ili zaposlene u pojedinim zanimanjima pa bi bilo bolje da se u nazivu Nacionalne klasifikacije umjesto muškog i ženskog roda govori o muškom i ženskom spolu ili jednostavnije – o muškarcima i ženama. Naime, rod je gramatička kategorija (muški, ženski, srednji), spol je „stvarnosna“ pojavnost – muškarci ili žene. Pravilniji bi

naziv Nacionalne klasifikacije glasio: Nacionalna klasifikacija zanimanja s nazivima za muškarce i žene.

Na str. 66. Nacionalne klasifikacije zabilježeno je sljedeće: 6111.25.3 VOČAR, VINOGRADAR, VINAR/VOČARICA, VINOGRADARKA, VINARKA. Dakle, dvojbe ne bi trebalo biti, *vinarka* je naziv za ženu kojoj je zanimanje proizvodnja i/ili prodaja vina i to je službeni hrvatski naziv za to zanimanje. Primjerice, u Poljoprivrednom oglasniku istaknute su poslovne ponude za *vinara* i *vinarku*, *vinogradara* i *vinogradarku*.²

U široj upotrebi nije tako jednostavno i nedvojbeno. Možemo čitati tekstove u kojima je *vinarica* (pa i *vinogradarica*): *Baranjske vinarice i vinogradarice: Ženska mašta vinu sve prašta*,³ *Tradicionalno Vincelovo proslavljeno kod kutjevačke vinarice Zorice*

¹ <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/378415.pdf>

² <https://www.agroklub.com/poljoprivredni-oglasnik/oglas/vinar-vinogradar-vinarka-vinogradarka/38215/>

³ <http://www.glas-slavonije.hr/335886/11/Baranjske-vinarice-i-vinogradarice-Zenska-mašta-vinu-sve-prasta>